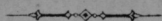

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1880.

Tečaj XX.

Narava, vodnica učitelju.

Dobro seme ostane kaljivo leta in leta, zdrava misel razglašena se ne pozabi, stoletja minejo, ideja ne zgine, marveč o svojem času prodre in obče obvelja. Tako se godi z načelom: pouk naj se ravna po naravi, naj bo po naravi umerjen. Zgodovina pedagogike uči, in izreki miselcev iz pretečenih stoletij pričujejo, da so se tega načela držali vže v starodavnih časih, a še le pedagogika našega stoletja je to načelo pretehtala, ocenila in do dobrega pojasnila.

Pervi, ki je spoznal važnost tega načela, ter ga v podlago pripočal vsem šolskim prenašedbam, je bil — Amos Komenski, sloveči metodik v sedemnajstem stoletji. To načelo je postavil v svoji knjigi „didacta magna“, velik nauk o poučevanju, in ravnala iz njega izpeljana, bodo veljala, dokler bode kaj prave pedagogike. V tadanjem nemirnem času ni mogel izpeljati svoje misli. A. Komenski je tudi priznal, da so to le splošne postavbe ali vodila za pouk in odgojo, vendar gre njemu zasluga, da je izvedil metodo v poučevanju iz predmeta (objekta) na pódmet (otroka). S tem pa je zavzel častno mesto med vsemi pedagogi, in zgodovina ne bode nikdar pozabila njegove didaktike in metodike. Stoletje potem je Rusô kazal v svojem „Emilu“ na to načelo, a pri tem je ravnal enostransko, zvijačno, da celo nekerščansko. „Vodilna misel tej knjigi je zahteva: otrok naj bode naravi primerno izrejen“. Rusô je bil prvi, ki je imel otrokovo izrejo od rojstva do polnoletnosti za nekako celoto, in vodilno načelo mu je bilo ravnanje po naravi. Za njim je skušal Basedov, nemški apostol Rusôva, te ideje izpeljati, „Emil“ mu je vdihnil misel, da hoče zboljšati vse šolstvo, a ne njemu, niti filantropom sploh

se to ni posrečilo, ker izobraženje, katero so nameravali, ni bilo vesoljno nekaj pa tudi niso bili kot učeniki dosta spretni, da bi bili mogli to izpeljati. Še le našemu stoletju se je posrečilo, odkazati pravo mesto načelom Komenskega in Rusôva, ter jih vpeljati pri pouku, ker pedagoški velikaši so kazali na sorodstvo in soglasje med postavami v naravi sploh in med človeško naravo. Pripomogla jim je novejša antropologija, ki je na drobno poučevala, kako se otrok naravno razvija. Tukaj gre posebno omeniti Pestalocija; njegovo delo: *Wie Gertrud ihre Kinder lehrt* (kako Jera poučuje svoje otroke), govori vedno le za to, da se ima človeška umetnost v poučevanju in izreji podvreči večnim postavam v človeški naravi. „Človek postaja le po umetnosti človek, naj gre pa še tako daleč kakor hoče, ta naša vodnica, katero smo si sami stvarili, vendar se vse djanje in nehanje mora držati pota, po katerem hodi narava“. Narava iz katere izvira način izobraževanja našega rodu, je sama na sebi nerazrušljiva in vedna, in to bistvo v naravi mora biti umetnosti v nerazrušljivo in vedno trajno podlago. „Mehanizem čutne človeške narave je po svojem bistvu podložen enakim postavam, po katerih prirodna narava sploh razvija svoje moči“.

Tako je govoril mož, ki je z dušo in telesom skerbela za izrejo ljudstva, in ki je poučevanje v ljudski šoli prenovil. — Kdor tedaj hoče prav poučevati, mora postopati primerno naravi, in da to stori, mora poznati naravo, in mora tudi spretnost imeti, da se po tem spoznanju zna in ve ravnati. Zveden mora biti v antropologiji, da postane sposoben, ravnati se v posameznih slučajih in razmerah v življenju po načelu naravi primernem. Taka odgoja ne zahteva drugega, nego narava, ona pospešuje, podpira in hvali to, kar je primerno naravi, dalje svojo skerb tudi v to obrača, a ogiba se vsega, kar je zoper naravno odgojo. Noče gospodovati, marveč pomoči in postreči hoče naravi. Poglavitno gojilo pa je poučevanje. Primerno naravi je tedaj, ako se ozira na otrokovo zmožnost in na razvoj njegovih dušnih moči, ako tedaj ne tirja preveč od otroka, pa se vendar toliko ozira na njega moči, da se otrok naravno razvija. Tedaj odgojevati in poučevati se ne sme iz stališča, na katerem je učenik, marveč iz tistega, na katerem je učenec, in tukaj mora učitelj, naslanjaje se na zdravo metodiko in pedagogiko, nadaljevati in staviti. Poučevanje se mora tedaj poprijeti človeške narave in postavam o nje razvoji. To je verhovna in največa postava vsakemu poučevanju. Ako se mora pri kaki metodi dokazati, da postopa naravno, potem zasluži imenovana biti prava.

Iz načela naravnosti se dajo izpeljati naslednja pravila.

1. Poučevanje se mora ravnati po postavah naravnega razvoja. Otrokov duh se razvija v telesu in s telesom vred. Ta razvoj pa hodi svojo določeno pot. Dokler je telo še slabo in nežno, ne more prenašati,

vsako preobloženje mu škoduje; isto tako je z duhom. Dokler še ni dovolj uterjen, dajati se mu mora stvari, katero lahko razume; duh se hoče prosto razvijati. Kar to pospešuje, koristi, kar pa zavira, škoduje. Poučevanje mora gledati na to, da se pri razvoju dušnih moči godi vse o pravem času, na pravem mestu in kolikor moči, doveršeno in popolno. Poučevanje ne pripušča duševni moči, da bi begala in se raznašala, da bi jo potem z velikim trudom nazaj vodilo in zbiral. A. Komenski pravi, človek se mora izobraževati v spomladi svojega življenja. Rana ura je za učenje najpripravnější čas. Vse, kar se ima priučiti, naj se razdeli po starostnih stopinjah, da se za priučenje ne tirja drugega, nego to, kar se more pojmovati. Ako stvar bolj prevdarjamo, moremo ločiti v otročji starosti troje stopinj pri razvoju.

Perva stopnja je ta, da otrok začne čutiti, in to kar je s čuti spoznal, tudi razodene, da se njegovemu duhu vtisnejo stvari, ki ga obdajajo; pri stvareh razločuje obliko, barvo, okus i. t. d., navadno pravimo, to je doba, ko začenjajo čuti delovati. Učitelju je nalog, da otroku poda veliko predmetov, iz katerih si jemlje duševne hrane. Tako pride unanji svet v otrokovo dušo, in se tam duševno vdomači. Tačas pri otroku deluje največ spomin; uči se in verjame, dobiva in ohranjuje. Ta doba traja nekako prvi dve leti šolanja. Šola ima takrat gledati na telesni razvoj. Ogiblje se tedaj vsega, kar bi škodovalo telesnemu razvoju; skerbi za primerno telesno gibanje in za otročje igre. — V poznejši dobi zanimiva otroka pojmovanje. Ne verjame več na besedo temu, kar se mu pove, marveč hoče vedeti, zakaj da je to tako in ne drugače. „Zakaj“ mu je v prvi versti. Um preoblada. V teh letih noče le sprejemati, marveč sam delati in upodobljati; otroku nastopa čas samodelavnosti, samo-svojega dejanja in nehanja. Uči se sedaj z vso zavednostjo, v raznih predmetih se vadi toliko, da jih zmore. Učenik naj tedaj tako poučuje, da se otrok veseli samosvoje delavnosti, da nima samo čutnih predočeb, marveč tudi takih, katerih si pridobiva ne le s spominom, temveč tudi z umom. To je doba, v kateri se pri otroku razodevajo njemu lastni (individualni) nagibi in nagnjenja; kdor otroka opazuje, izpozna bode, katero nagnjenje prevaguje; slutil bode za kaj je otrok namenjen. V poslednjih dveh letih se nauči učenec, da obrača splošna vodila na posamezne slučaje; pripravlja se za praktično življenje. Ustmeno in pismeno se veliko prosteje izrazuje; kar je sprejel in česa se je naučil pove prosto s svojimi besedami; posebno pa poučevanje gleda na to, kar bo otrok za življenje potreboval iz številjenja in spisja. Učenec naj uporabi priučeno. Samo ob sebi se razume, da te dobe niso kaj tacega, kar bi bilo vsako za se obmejeno, n. p. da bi se pri otrocih s 7 ali 8 leti nič ne zgodilo za razvoj uma, in da bi se pozneje ne gledalo na to, kar v življenji koristi; ne tako, marveč hočemo povedati, da se ima v sleherni

dobi povdarjati to česar smo omenili, in učenik, ki bi se ne oziral na starost in zmožnost učencev, kakoršna pri njih preoblada, bi ne odgojeval naravi primerno.

(Dalje prih.)

Dr. France Prešern.

L. 1848 napoči se narodom vsem, tudi slovanskim, nova svobodna doba, ktere je Prešern vže davno serčno želel in ktere se je jako veselil, kar pričuje v „Novicah“ l. 17 natisnjena njegova

Zdravljica.

Prijátli! odrodile
So terte vínce nam sladkó,
Ki nam oživlja žile,
Sercé razjásni in oko,
Ki vtopi
Vse skerbi,
V potertih persih up budi!

Komú nar pred veseló
Zdravljico, bratje! čmo zapet'?
Bóg našo nam deželo,
Bog žívi ves slovénski svet,
Brate vse,
Kar nas je
Sinóv sloveče matere!

V sovražnike z oblákov
Rodú naj našga treši gróm;
Prost, ko je bil očakov,
Naprej naj bó Slovencov dom;
Naj zdrobé
Njih roke
Si spóne, ki jim še težé!

Edinost, sreča, sprava
K nam naj nazáj se vernejo;
Otrok, kar ima Sláva,
Vsi naj si v roke sežejo,
De oblast
In z njo čast,
Ko préd, spet naša boste lást!

Bog žívi vas Slovéнке,
Prelépe, žlahtne rožice;
Ni take je mladenke,
Ko naše je kervi deklé;
Naj sinóv
Zárod nov
Iz vas bo strah sovražnikov!

Mladénči, zdaj se pije
Zdravljica vaša, ví naš up;
Ljubezni domačije
Nobén naj vam ne vsmèrti strup;
Kér zdaj vas,
Kakor nas,
Jo serčno branit kliče čas!

Živé naj vsi narodi,
Ki hrepené dočakat dan,
Ki, koder sonce hodi,
Prepir iz svéta bo pregnan,
Ki roják
Prost bo vsak,
Ne vrag, le sósed bo meják!

Nazádnje še prijátli,
Kozarce za-se vzdignimo,
Ki smo zató se zbrat'li,
Ki dôbro v sercu mislimo;
Dókaj dni
Naj živí
Vsak, kar nas dôbrih je ljudi. —

Dr. Prešérin.

Pesem ta zdi se mi vzlasti pomenljiva; bila je Prešernova — labudnica, kajti proti koncu l. 1848 začne hudo bolehati. — Še le v začetku l. 1849 prišla je na svetlo „Krajnska Čbelica“. Pete bukvice. 1848. 8° str. 94. V njej se prikažejo sicer pervikrat natisnjene, a vže poprej zložene njegove: Nuna (Vesela pomlad se zbudila je spet . . str. 13); Sveti Senan (Zato, de b' od ženskih ne bil zapeljan . . str. 15); Šmarna gora (Vi, ki hodite na sveto — Šmarno gôro, blagor vam! str. 17); Nebeška precesija (Osemnajst sto in petero — Léto gre čez trideset . . str. 20); iz „Novic“ l. 1848 posneta „Zdravljica“ (str. 25) in četrteč povzeta „V spominj Matija Čopa“ (str. 88. 89). —

V 7. listu 1849 prinesó pa „Novice“ za pesnijo nagrobnico, katero zložil mu je M. Kastelic, žalostno oznanilo o smerti in o častnem pogrebu slavnega slovenskega pesnika in prijazno povabilo na sedmino, da se prijetli in spošтовavci posvetvajo o spodobnem spominku njegovem. — V 10. listu pravi nato njihovo vredništvo v opombi: „Razun 13 razdelkov poslovenjene Parizine, nekaj nemških pesem in nekterih pisem svojih prijatlov ni slavni pesnik nobenih družih pisanj zapustil“ — priobčevaje iz njegove zapuščine pričujočo — v duhu nebeške procesije — zloženo pesmico:

Ljubljánčanam!

Fárnih cerkvá pét ima Gospód Bóg v náši Ljubljáni,
Tóliko tudi kasarn ima peklena pošast.
Vábita Peter, Miklavž nas z Jákobam k Bógu Ljubljance,
Vábi nas Janez Kerstnik, vábi Marija v nebó.
Hiša: kazíno, redút, koloseum, z njimi teater,
Ima strelíše hudíč, svóje si cípce lovíť.

Iz zapuščine Prešernove je potem menda vsaj tudi str. 46 natisnjena, str. 50 z uganko (Kasino — asino — sino — ino — no — o) pojasnjena „Zastavica“ (šestero čerk je zvezanih tako . . Kraj je beseda s čerkami šestimi itd.)

L. 1852 da dr. Bleiweis na svetlo „Koledarčik Slovenski“ in v njem pod naslovom „Poslednja pesem Prešernova“: Parizína (poslovenil po angleškem Byrona do 14. oddelka) od 9. oddelka do konca (Odlasovc Azo ni . . Molčé dovoli on mu prošnje te).

L. 1866 sta izdala Jož. Jurčič in Jož. Stritar „Klasje z domačega polja“ in v njem: **Pesmi Franceta Preširna**, s pésnikovo podobo, z njegovim životopisom in estetično-kritičnim uvodom. V Ljubljani 1866. 16° str. 262. — V „Dostavku“ se nahajajo doslej neomenjene ali nenatisnjene: *a)* Zarjavéla devica (V tridesetem d'vičica — Reva še samičica . . str. 221.); *b)* Tri želje (Anastazija Zelénca: Ko želje bi veljale kaj, — Tri želee bi reči . . str. 224.); *c)* Pesem od zidanja cerkve na Šmarni gori (Deklica — Puščavnik: Zašla sem, in stezé ne vem, — Naprej ne vem, nazaj ne smem . . str. 236.); *d)* Parizina (tudi prvih 8. oddelkov: Čas je, ko slavec 'z vej gostih — V visokih žvrgoli glaséh . . str. 242.); *e)* Ljubezni tiranija (Vi, kterim je ljubezni tiranija — Neznana bolj od skritih virov Nila . . str. 251.); *f)* Napis na grobu Franceta Julijana (Opasal vere bil orožje . . 253.); *g)* Bóg (Kar je, beží; — Al' beg ni Bog, — Ki vodi vekomáj v nebó, — Kar je, kar bilo in kar bó); *h)* Repiču (V Ljubljani je možíč, — Ki misli, da je ptič, — Pa je ptiča kosíč — Repič . . str. 255) in *i)* Novičarjem (str. 256). —

Literarna zapuščina doktorja Franceta Prešerna, ustmeno l. 1872, pismeno poroča dr. Jan. Bleiweis v Letopisu Matice Slovenske l. 1875 str. 153 — 179, kjer se naštevajo v III. razdelkih dotlej

mi neznane: I. vrsta Slovenske pesmi: Zdravica ob novini leta 1844; Tri želje z znakom „Benečanska trojka“; Vso srečo ti želim; Tempora mutantur. II. Nemške pesmi: Sonett „An bösen Wunden leidend muss entsenden; Verflucht sei das Erfahren, das Erkennen; Des Sängers Klage (Ihr hörtet von der Zwerge argem Sinnen). III. Različna pisma, katerih nektare so deloma, nektare celoma natisnjene. — In v Letopisu Matice Slovenske l. 1877 so str. 158 — 164 ponatisnjeni: „Listi, katere je Prešérn Vrazu pisal“, in ktere v izviru hrani Ilirska — sedaj Hrvatska Matica v Zagrebu.

Umerl je Dr. France Prešérn za vodenico v 49. letu svoje starosti. „Gosp. tehant Dagarin, piše dr. Bleiweis (v „Novic.“ 1849 str. 29), ki so ga vsak dan obiskovali, ne morejo dosti dopovedati, kako poterpežljiv je bil rajniki celi čas svoje bolezni, in kako lepo z Bogam spravljen de je umerl. Noter do zadnjiga zdihljeja se je dobro zavedel: „vzdignite me, zadušiti me hoče“ so bile njegove poslednje besede, in komej jih je izrekel — je pa vgasnil. Zjutrej malo pred smertjo je še svoji sestri rekel: „Kmalo bo treba pred sodbo iti“ — in zares se je zgodilo!“ — O cerkveni obletnici l. 1850 kazalo se je, v kako živem spominu je bil ranjki Prešérn v srcih vsem, ki so ga poznal („Novic.“ str. 29), in koj potem je spregovoril L. Kamnogorski budnico: o njegovem spominku (str. 61). — Kar se je o cerkveni sedmini po dr. J. Bleiweisovem prijaznem povabilu bilo sklenilo, to se je po njegovem prizadevanji dostojno izvršilo 3. julija 1852, kedar se je blagoslovil na Kranjskem grobišču postavljeni mu čedni spominek („Novic. l. 54. 55), na ktereга sprednji strani pod zlato liro stoji vsekano:

Dr. France Prešérn,

rojen v Verbi 3. decemb. 1800

umerl v Krajnji 8. febr. 1849.

— — — — —

Ena se Tebi je želja spolnila,

V zemlji domači de truplo leži.

Na nasprotni strani pa, okinčani z zlatim vencem, se bere:

„V pesmih neumerlimu“

postavili častitelji njegovi 1852.

*

Zemljepisje in zgodovina v ljudskeš šoli.

(Dalje — cf. l. 20. t. l.)

Stran 132 pri 153. b. v. se začne zgodovina. Iz starega veka je tu troje slik iz gerške zgodovine, a jedna 156. b. v. je iz rimske. Nam se

vidi to čvetero slik prav primerno izbranih, kajti v 153. in 154. b. v. nam je poočitovana minljivost vsega časnega; 155. b. v. nam kaže, da se mora človek sam truditi, veliko učiti se, ako hoče kaj postati, in 156. b. v. nam kaže dobrotljivega vladarja; mlademu ljudem se morajo kazati blagi značaji, da ne vidi in ne spozna divjanja človeških strasti in grozovitih činov v svetovni zgodovini prej, nego lepa dejanja. Prašati bi se vtegnilo, zakaj le dogodbe iz zgodovine teh dvoje ljudstev, zakaj ne kaj o Egipčanih, Feničanih, ki so še starejša ljudstva. Menda prav zato, ker nam zgodovina teh ljudstev ni toliko na drobno znana, kakor ravno Grekov in Rimljanov; helenski svet, poln živahne gibčnosti, tudi bolj zanimiva mladenčca, kakor resnoben Egipčan ali goljufiv tergovec, Feničan, ki je po vsem svetu ljudi žulil in goljufal; gerško-rimska kultura se je razširila po vojskah in kupčiji po vsem svetu, dežele pa, iz katerih je ta omika prišla, so nekdanjim le po imenu podobni, vse je v razvalinah, ki pričajo o nekdanji slavi. Kako je to, da se ta omika, namreč gerško-rimska, ni ohranila in razširila po vsem svetu, da ni bila poterta in pomandrana pod nogami barbarov, selujočih se iz dalnje Azije v Evropo, deročih od severa in vzhoda, na jug in zapad. Navadna fraza je sicer: Prosveta gre od zahoda na zahod, a siloviti barbari niso nosili omike iz Azije v Evropo, marveč pod njihovimi nogami so se mesta v prah zdrobila, in zemlja je pila kri svojih prebivalcev. — A volkovi, prišedši v vert keršanstva, so postali krotka jagnjeta. Keršanstvo je tedaj, ki je ohranilo in povejšalo gerško-rimsko kulturo in jo razširilo po vsem svetu, kjer so narodi sprejeli keršansko vero, a kamor je prišel izlam, prosveta ni napredovala, tu in tam morda še nekaj časa berlela, a poslednjič jela pojemati! — To se vidi dan danes nad Turčijo. Kje je Egipt in njegova starodavna kultura, kje Babilonsko mesto in njegovi razkošni stanovalci? — Kdor hoče v zgodovini umno in izobraživno podučevati, ne more se ogniti te prikazni v svetovni zgodovini! — Ljudstva se dvigajo, cvetó, propadajo v tej meri, v kateri pravnost napreduje ali pojema; pravnost ima pa svoje korenike v keršanski veri, nesebična, požertovalna delavnost, ki ne gleda tukaj na plačilo, vzraste pa le na kerščanskih tléh. —

Razne so pota, po katerih se vpeljuje mladina v zgodovino. — Tukaj ne velja skoz in skoz staro in poterjeno pravilo: „Poprej bližnje, potem še daljno.“ Svetopisemske zgodbe od Abrahama, Egiptovskega Jožefa, so otrokom bolj znana; bolje jim k sercu govore kakor n. p. junaki, ki nastopajo v tridesetletni vojski. — Zato nekteri svetujejo, naj se mladina vpelje v zgodovino s zgodbami sv. pisma, ki ima najprej životopise posameznih rodov in Abrahama i. t. d., potem pa prestopa k zgodovini vsega ljudstva (izraelskega). V poznejši zgodovini izraelskega ljudstva pa nastopajo starodavna kulturna ljudstva: Feničanje, Egipčanje i. dr., dokler da pridemo ob času Kristusovega rojstva do Rimljanov, tadanjih

gospodarjev sveta. Sploh je zgodovina izraelskega ljudstva, katero je stanovalo na obalih sredozemskega morja, vsakemu vernemu zgodovinarju silno važna, kristjanu pa, ki veruje v razodenje Božje, nad vse poučljiva. V izraelski zgodovini nastopajo možje, ki se po svojem domoljubji nič manj ne odlikujejo, kakor toliko slavljene rodoljubi pri Gerkih in Rimljanih. — Izraelci, ali kakor jih imenujejo Judje, še dan danes kristjanom marsikaj dajo misliti, in glave belijo ne le obertnikom in tergovcem, marveč tudi državnikom in politikom. — V starih berilih zares nahajamo marsikaj iz zgodovine izraelskega ljudstva; David in Jonatan sta nam bila nekdanj živa slika odkritoserčne prijaznosti, pomilovali smo hrabre Makabejce, s tužnim srcem smo brali razdejanje Jeruzalema. — Dan danes ni sicer to navadno, da bi berila ozirala se na svetopisemske zgodbe, a sme se vendar povedati, kako so nekdanje delovali pisatelji beril, morda da čez več let zopet kdo začne tako pisati. Pod solncem ni nič novega. Ljudje nastopajo in odstopajo, a načela, dobra a tudi pogubna, ostanejo. Po tem kratkem razmotravanji preglejmo na dalje slike našega (II.) berila.

157. in 158. b. v. govorite v starih Slovanih. Ti dve vaji ste prav prijetno branje, a veliko koristneje bi bilo tudi, ko bi povedano bilo, kje so prebivali stari Slovanje, kedaj in zakaj so se začela gibati slovanska ljudstva, kedaj so prišli v svoje sedanje dežele. — Slovanov je bilo gotovo uže mnogo in mnogo za časa Rimljanov, kje bi se sicer jemala nebrojna kardela, ki se prikazujejo ob času narodovega preselovanja. Palacki, govoreč od Slovanov, meni, da so se vsa nekdanja ljudstva, katera poznamo v zgodovini pod imenom Skitov, Sarmatov, Hunov in pozneje Obrov in Bolgarov potopila in zgubila v morji slovanstva, in Slovanje so pa od njih sprejemali tudi dobre in slabe navade. — Le Madjarov Slovani niso prekvasili, ti so ne le podjarmivši, marveč tudi pokončavši premagane, vrinili se kakor zagozda med severne in južne Slovane.

(Dalje prih.)

Poučno berilo.

Užigalni klinčki ali žveplenice.

Spisal A. Vranski.

Kedo ne bi poznal majhnih klinčkov, s katerimi prižigamo luč ter zanetimo ogenj? — Majhne so te stvarice in priproste se vidijo našemu očesu, a vendar so kaj lepo in umetno urejene. Zato pač zaslužijo, da si jih bolj na tanjko ogledamo ter nekaj obširneje o njih spregovorimo.

Užigalnice, kakoršne se v obče rabijo, obstojé iz lesenega klinčka, ki ima na jednom konci malo glavico, srebro-svitlo ali pa raznotero po-

barvano. Ta glavica (kapica) sestavljena je iz gorljive snovi, ktere se pravi fosfor. Ta snov ima lastnost, da se pri prav malej gorkoti že vname; če je pa v neposrednej dotiki sè zrakom, užge se sama. Zato pa je fosforina glavica na klinčku pobarvana, t. j. priprežena s priprogo druge snovi, da namreč ta zavira preveliko moč, ki jo ima zrak do fosfora, ter da se po tem takem brez vnanjega vpliva (lé-ta) vžgati ne more. — Pod fosforom prevlečen je klinček z drugo gorljivo tvarino, namreč z rumenkastim žveplom, zato se mu reče tudi žveplenica. Tri snovi torej so potrebne za užigalne klinčke: les, žveplo in fosfor. (Narejajo se užigalnice še tudi iz drugih snovi, a te se bistveno le malo razločujejo od ravno navedenih.)

Vsaka teh tvarin ima svojo užigalno toplino ali temperaturo. Užigalna toplina pa nam znači tisto gorkoto, do katere nam je kako telesnino ogreti treba, da se vname ali užge.

Ako hočemo prižgati klinček, drgnemo ž njim, t. j. z fosfornim njegovim delom n. pr. ob zid. Fosfor se kmalu vname, on ima prav nizko užigalno toplino: mala moč, majhen pritisk že zadostuje, da ga dovêde do tiste toplote, katera je treba njegovemu vnetju. Fosfor torej gori! Po gorečem fosforu zdajci nastane toliko gorkote, da ta gorkota žveplo, ki se pod njim nahaja, spravi do svoje užigalne topline — tedaj tudi žveplo se mora užgati! Goreče žveplo po svojej vročini pa zopet povzroči, da tudi les, ki zdaj na versto pride, dospê do svoje vžigalne temperature ter goreti jame. Ako se je enkrat les vnel ter goreti začel — potem nam je še le užigalnica v rabo, t. j. mi ž njo prižgemo lahko druge snovi ter si tako napravimo luč in ogenj. — V večjej ali manjšej toplini tvarin, iz katerih je sestavljena žveplenica, vtemeljeno je nje bistvo!

Tudi tú pri iznajdbi užigalnih klinčkov dobro je človek po svojej bistroumnosti vporabil naravne skrivnosti ter njih moč! In kaj dobrodejna, koristna in potrebna je ta moč, ki izhaja iz neznatne žveplenice! Koliko nadležnosti z zanetenjem ognja imeli so ljudje poprej, ko še užigalnih klinčkov poznali in imeli niso! Kako nerodno in truda polno je bilo, prirediti si luč in ogenj s kresilnim kamnom in z gobo! A to vse je preminolo! Z lahka si sedaj človek prižge lučico, z lahka si zaneti ogenj na ognjišči, v peči! Pač so bili klinčki tudi že dostikrat vzrok velicega zla, obile nesreče in so še in bodo i za naprej! Užigalnice se morajo dobro shraniti, da ne pridejo v last takim, ki jih še nimajo rabiti, ki še ne poznajo njih nevarne, pogubne moči, ki more časi v malo trenutkih povzročiti neizrečeno nesrečo — tisučerim! Zlasti otroci naj nikdar ne dobé žveplenic v roke!.... Ogenj ni igrača! — Človek si je sicer vkrotil ogenj, to prosto hčer narave, — a vedno mora nanj paziti..., da se ne znebi svojih verig! Gorjé mu, če si pridobi zopet

prostost, če prekorači meje, ki so mu strogo ukazane! Strahovito razsaja potem, neusmiljeno pokončuje, vse, kar mu pride v last! — Pazite torej na žveplenke..., pazite na ogenj! —

Dopisi in novice.

Občni zbor katoliškega podpornega društva za šolske sestre v Celji je bil 7. novembra t. l. To društvo je v podporo šolskim sestram, katere vzdržujejo tam deklisko šolo, ki se je iz 2raz. na 3razredno razširila. Odraščena dekleta prihajajo pa tudi v nedeljsko šolo med predpoldansko in popoldansko službo božjo; mnogo odraslih deklet se vadi v posebnih urah priročnih ženskih del. — Pretečeno leto so postavili novo šolsko poslopje, primankuje pa še 5000 gl., da se popolnoma doversi. — Za zidanje hiše se je uže potrosilo 13.259 gl.; knezoškof so dali 11.500 gl., dobrotniki še primankljej 1759 gl. 81 kr.; prostovoljne voznje, darovan les znaša okoli 1000 gl. — Do 5. novembra so znašali letošnji dohodki 1142 gl. 7 kr., vsi stroški pa 1022 gl. 71 kr. — G. Miha Žolgar, dež. poslanec in profesor na gimnaziji, stavi sledeči predlog: »Občni zbor katoliškega podpornega društva v Celji nalaga svojemu odboru, naj vkrene, kar je potrebno, da se ustanovi pri dekliski šoli šolskih sester za odgojo deklet zavod, v katerem se bodo vseh ženskom potrebnih reči učile in vadile s posebnim ozirom na to, da se bodo odrasla dekleta slovenščine in nemščine, kolikor mogoče dobro naučile«.

Ta predlog se sprejme po kratkem razgovoru. Ko bi se to izvedlo, tako bi se nekak zagotovil obstanek šole v tem slučaju, ako vtegne kedaj prenehati katoliško podporno društvo. Po zborovanji je bila tombola, za tombolo pa društvena zabava. Načelnik se zahvaljuje konečno vsem podpornikom, kajti katoliško podporno društvo skerbi za deklisko šolo, pomaga ubožni deci z obleko in obutalom, a združuje tudi osebe različnih stanov in raznih jezikov; vredno je tedaj svojega imena »katoliško«.

Novo šolsko poslopje v Zrečah pri Konjicah na Štajerskem je bilo blagoslovljeno 3. novembra. Šolski otroci so se zbrali ob 8. zjutraj v stari šoli in šli v cerkev k sveti maši. Novo šolsko poslopje so blagoslovili prvič zunaj, potem pa tudi posamezne izbe. Po blagoslovljenji je č. g. župnik razkladal otrokom važnost šolskega poduka za časno in večno srečo. Iz ljubezni do svojih starišev, do dobrotnikov šole, posebno pa iz ljubezni do sebe naj bi otroci pridno hodili v šolo. Po sklepu govora so molili za cesarja, za vse dobrotnike šole; za otroke in učitelje, da bi jim Bog dal potrebne pomoči. Blagoslovljenje šole je ganilo otroke in vse pričujoče. — Svitli cesar so dali za šolo 300 gl. in tudi graška hranilnica je k zidanju pripomogla.

Za verske šole in znižanje šolske dolžnosti od 8 na 6 let prosijo vže v tretjič konservativni nemški kmetji na Štajerskem. Letos so deželnemu zboru predložili tako prošnjo; podpisalo se je 676 srenjskih zastopov. Dvajset poslancev, voljenih v kmetiskih skupinah, ki tedaj govore v imenu 700.000 prebivalcev, se je krepko potegnilo za kmete. A liberalna večina je zavrgla to prošnjo. Sedaj se pa kmetje obračajo do sl. ministerstva, ter prosijo: »I. da se ljudskim šolam verne verski značaj; II. da se obiskovanje šol od 8 na 6 let skerči in stroški za šole zmanjšajo, pa tudi z uvedanjem šolnine pravičneje razdelé.... Prosivci govore tudi za nedeljske šole, v katere naj zahajajo 13- in

14letni, če kaže tudi 15- in 16letni otroci. Sedanje šolstvo, pravijo, se jim predrago zdi, in verhu tega so še šolski stroški neprimeno in krivično razdeljeni. . . . (Na Kranjskem traja šolska dolžnost le 6 let, 2 leti pa ponavljajna šola; je prav popolnoma dosti ne samo po selih, ampak tudi po mestih, kjer bolj zmožni otroci lahko prestopijo v srednje šole; kdor pa nima talenta in veselja do šole, naj se vže s 13. ali 14. letom pošlje k rokodelstvu, da boče v kacih 3 letih sam kruh služil; ako se to izpelje in preneha prenapeto šolsko silenje, bi bili stroški za šolstvo zdatno manjši; napačno pa bi vendar bilo, ko bi začeli štediti pri šolskih potrebščinah ali pri učiteljski plači. — Vzemimo poslednje le kakor gmotno vprašanje, kajti človek naj bo ta ali un, je vendar-le na zemljo navezan. Mladenič ali deklica, da postane učitelj ali učiteljica, se mora učiti najmanj 12 let; v tem času stane starišem veliko denarja, kar reprezentuje lepo istino (kapital); ni tedaj zameriti starišem, ki so toliko trosili, in mladenčem, ki se mnogo mnogo učili, da želé vendar spodobne stanovske plače pri učiteljstvu. — Šolnine na Kranjskem ni, razen v Ljubljani 10% naklad za šolstvo, po deželi pa je 18 odstotkov. Šolnina po ljubljanskih šolah pa navadno zadeva le tiste, ki vže itak kakor hišni posestniki ali trgovci šolski davek plačujejo; večina učencev ne plačuje šolnine. Da bi si kmetje in sploh veliki posestniki šolska bremena radi olajšali, to se samo ob sebi razume, ali iz nič ni nič. Ur.) —

Iz seje c. k. dež. šl. sveta za Kranjsko v Ljubljani dné 4. nov. t. l.

Ko se seja prične, pozdravi gospod predsednik na novo vstopivšega uda gospoda c. k. dež. nadzornika dr. Zindlerja in perovodja prebere razrešene uloge.

Na dnevnem redu je bilo:

Sklepalo se je na podlagi mnenje deželnega odbora o prošnji šolske občine, da se razširi štirirazredna ljudska šola na 5razredno in da se napravi vzporeden razred.

Po nasvetu dotičnih krajnih šolskih svetov se je priznala nagrada petim učenikom verozakona na 4razrednih ljudskih šolah, in okrajnim šolskim svetom se je ukazalo, da naj obravnavajo denarno stran; t. j. od kod se ima to izplačati.

Razrešene so bile prošnje za oproščenje šolnine, predložene po ravnateljstvu srednjih šol.

Ljudskemu učitelju se je dovolilo stopiti v pokoj in priznala se mu je normalna pokojnina.

Razrešni ste bili dve prošnji za zvišanje pokojnine iz milosti in jedna za tako pokojnino.

Prošnja ljudskega učitelja, predlagana po rekurzu za prvo petletno doklado, je bila uslišana.

Po okrajnem šolskem svetu nasvetovano premeščenje necega učitelja je bilo dovoljeno in dalo se je pooblaščenje za umeščenje pomožnega učitelja.

Stalno so bili umeščeni trije ljudski učitelji.

Odbrali so šest ljudskih učiteljev, katerim mislijo dati Metelkove stipendije; imena so bila poslana ordinarijatu, da temu priterdi.

Na podlagi izvršene disciplinarne preiskave zoper necega učitelja, ki se je uže večkrat spozabil v svojim službovanji, se je sklenilo, da se ima učitelj službe odstaviti.

Razrešeni so bili pozivi zoper napovedane kazni zarad šolskih zamud, potem prošnje za nagrado in denarno pripomoč.

„Soča“ poroča s Krasa: Gosp. c. k. okrajni glavar sežanski je po »zaslišanji«
krajnih svetov v Sežani in Komnu ukazal, da se za tekoče leto uvede obligatorično podučevanje v nemškem jeziku na štirirazrednej ljudski šoli v Sežani in trirazredni ljudski šoli v Komnu. To je potem on naznanil okrajnemu šolskemu svetu v Sežani, kateri je to naredbo okrajnega glavarja na znanje vzel in potem še sklenil, da se ima uvesti obligatorično podučevanje nemškega jezika tudi na dvorazrednej šoli v Tomaji in na enorazrednej šoli v Nabrežini, v Gorjanskem in v Kostanjevici. Poduk v nemškem jeziku se ima pričeti v večrazrednih šolah uže v drugem razredu. Ta naredba se je tudi uže uvedla dejansko! —

Gera (Nemško, Reuss-Schleiz). Kako tam strahujejo šolsko mladino. — Pri telovadbi je kaznoval učenik II. meščanske šole dečka zaradi nepokorščine in prederznosti s tem, da ga je nekterekrati po herbtu udaril. Deček mu je uporno odgovoril: »Vi me ne boste kaznovali, bom očetu povedal.« — No, učenik je že vedel kaj ima sedaj storiti. — Po šoli je šel deček s starejšim bratom za učiteljem, ter ga po poti zmerjal. — A ni še dosti. Na potu, ju sreča oče dotičnega dečka. Komaj sliši oče o dečkovi kazni, kar stopi pred učenika, obklada ga s priimki in vdari na lice. Ravnatelj dr. Bartels je potem tožil pri sodniji. Začela se je preiskava zoper očeta. Ravnatelj pa je obsodil dečka, in šolski sluga mu je tako hlačiice stempel, da morda prihodnje več ne bode učenika zasmehoval. Mati, slišati obsodbo, je pridirjala kakor besna v šolo ter klicala: protestujem, apelujem, a ravnatelj je mirno rekel: poprej batine, potem pa protest. — Tudi našim smerkavim gospodičkom bi to ne škodovalo.

Iz Neapolja piše učitelj v šolstvu tam doli tako-le: Dosihmal je šolsko moranje samo še na papirji, in rujavi potomec Lazaronijev, z živimi in krasnimi italijanskimi očmi, se čuti zlahnorojenega sina zedinjenje Italije, ker postava brezpogojno prepoveduje, telesno kaznovati učenca. V naši domači (nemško-evangeljski) šoli, kamor hodi tudi nekaj laških otrok, je učenik prevedel, da je bilo treba razposajenega lahonskega dečka kaznovati, kakor je to navada na Nemškem. Oče je to naznanil pri gosposki; ta kaže na postavo in žuga šolo ustaviti. Komaj da so stvar potlačili. — Na Nemškem nimate pojma, kaj se pravi začetni učitelj biti v laški šoli. Čuditi se je, kako so otroci zmožni, ali ni ga redu, ne miru, vse je kakor na škipceh; ko bi nemški učitelj ne smel pri taki razposajeni trumi kaznovati, bi raje vse popustil, šila in kopita pobral, ter romal v svojo domačijo nazaj. —

Šolsko moranje (Schulzwang) bodo vpeljali tudi na Angleškem. Gosposka zbornica je prejela dotično postavo, vsled katere se ima to moranje vpeljati po vsi deželi.

Iz Novega Jorka. (Katoliki v severni Ameriki.) Letošnje ljudsko štenje je pokazalo, da je čedalje več katolikov v severnih zedinjenih državah. Število njih je 6,143,222 v 61 škofijah. — V teh je škofov in nadškofov 67, mašnikov 5989, cerkev in kapel pa je 6507. V bogoslovnih semeniščih je 1136 dijakov, in v verskih šolah 405,234. (Tam imajo poleg verskih šol tudi občinske [Communalschulen], brez določenega veroizpovedanja.) Stacijonov za misionarje je 1726, kolegij, semenišč in akademij 687, cerkvenih šol 2246 in dobrodelnih zavodov 373. Skoraj v vsakem večjem mestu se vzdigujejo nove katoliške cerkve, prav terdno in lično postavljene. V Novem Jorku so pred nekaj časa postavili krasno stolno cerkev iz mramora, sedaj pa delajo palačo kardinalu Mac Closkey-u.

Šolstvo le-tam. V Novem Jorku so potrošili l. 1877/78 za mestne šole nad 8 milijonov gl. a. v. Dve tretjini plača država Novi Jork, tretjino pa mesto. Učencev je bilo po mestnih šolah 264.773, a učnikov 3420.

Šolstvo na Ogerskem. Najnovejša poročila so: V ljudsko šolo je hodilo 1.644.803 učencev. Med tem je bilo Ogrov (Madjarov) 794.915, Nemcev 271.513, Rumunov 205.374, Slovakov 263.624, Serbov 36.716, Hervatov 27.076, Rusinov 45.591. V teh 15.715 šolah je bil poučen jezik: v 7197 šolah madjarski, v 953 nemški, v 2848 rumunski, v 1837 slovaški, v 260 serbski, v 66 hervaški, v 481 rusinski, namešan pa 2083 šolah. Nemcev je tedaj skoraj 70.000 več po šolah, kakor Rumunov, a vendar imajo le-ti 3krat toliko šol kakor Nemci, tudi Slovaki imajo več šol, kakor Nemci, vprašanje je le to, kakovšnih, in kje so boljše zgrade?

Od potresa v Zagrebu in o groznem strahu prebivalcev se bere po vseh časopisih. Ako človek uide vodi ali ognji, zahvali se Bogu za otetbo, ter je vesel, da je nevarnost prestal, a drugače je pri potresih. Noč in dan živi človek v strahu, kedaj se boče potres ponovil, in bode pokopan pod razvalinami svoje hiše; potresi v Zagrebu so se ponavljali več kakor teden dni. Od 15. do 16. je bil še prav močen potres, in potem še manjši. Matem. prirodoslovni razred jugoslovanske akademije znanosti i umetnosti prosi vsakega rodoljuba in prijatelja znanosti, ki je to prikazen opazoval, da na tanko opiše kaj je bilo, kako je bilo i. dr. —

Teorija o potresih ni dognana, eni jo pripisujejo plutonskim, drugi neptunskim vplivom; Falb pa pravi, da mesec upliva na zemljo, kakor pri plimovanji morja, tako tudi pri potresih. — Jedro zemlje je namreč raztopljen masa, in mesec jo privlači, od tod nastanejo potresi; o mladi luni jih je bilo blezo največ, kakor se bere po zgodovini. Mi pa recimo: šibe potresa — varuj nas Bog!

Iz Železnikov, 19. novembra. — Po večletni navadi smo tudi letos pri nas današnji dan kot god presvitile cesarice Elizabete prav spodbudno obhajali. Zjutraj že ob $\frac{1}{2}$ 7. uri se je mladini odperla šolska dvorana, ki je bila na sprednji glavnej steni okinčana s sliko presvitile cesarice v zlatem okviru, ter obdana z cesarsko in národno zastavo. Ob $\frac{3}{4}$ na 7 podala se je mladina paroma v cerkev k sv. maši. Po skončanem sv. opravilu povernili smo se zopet nazaj v šolo, kjer smo najprej opravili primerno molitev za presvitlo cesarico, da bi Jim namreč Bog milostno blagovolil podariti še mnogo mnogo srečnih, zdravih, veselih in zadovoljnih let na svetu, po smerti pa nevenljivi venec svetega raja. Po molitvi zapela je mladina navdušeno zadnji oddelek cesarske himne, in bila v spomin veselega dneva obilno obdarovana z raznoverstnim šolskim blagom, katerega nam je »Národna šola« tudi letos podelila. Mladina, po večjem siromašna, je bila s tem darilci jako oveseljena. Da so šolski uki počivali ta dan, razumé se samo o sebi. —

Šolska letina je tudi za letos dobro pokazala, t. j. oglasilo se je za šolo okol 140 otrok. Kar je dozdej pri nas še manjkalo, namreč učence za ročna dela, je letos pridobljeno. Prevzela je ta poduk jako zmožna tukajšna rojakinja in nekdanja učenka naše šole M. D. — Oboji, učenica in učenke, imajo za ročna dela enako veliko vnemo, in upati je, da bomo o sklepu leta zamogli se skazati z prav ličnimi ročnimi izdelki. Treba pa je tudi pri nas resno skerbeti za novi zaslužek, ker žebljarija, od katere je naše ljudstvo dozdej živelo, obeta popolnoma prejenjati. Pa če se tudi ta stvar na boljše zaoberne: saj je za vsako deklico in sploh za ženski spol častno, ako si znajo potrebne pletenine in enake stvari same naredjati.

Josip Levičnik.

Berž kaj novega. Mihel se je zbudil, na noge poskočil, in s pestjo nameril — a komu in čegav Mihel? No, nemški Mihel. — Pri zboru nemških konservativcev v Lincu 22. p. m. je rekel knez Lichtenstein o tako zvani nemško-

liberalni stranki, ki je uže od l. 1860 na kermilu, da se je odsihmal trikrat levila, trikrat svoje obličje premenila. »Pervič se je imenovala ustavoverna stranka; a ustavo, katero je samo ustanovila, je pokazila tako, da prvi ni kar nič podobna; drugič je obečala sreče in bogastva, a prišel je žalostni krah; sedaj se pa stranka, ki je toliko let vse v rokah imela in ljudstva za nos vodila, skriva za nemštvo, govori o nevarnosti nemškemu življu in o vznemirjenju nemškega prebivalstva.« — Knez Lichtenstein pove potem terpke resnice oholim liberalcem, za njim še govore pl. Lienbacher, Greuter i. dr. Skrajni čas je pač bil, da so Nemci javno izrekli, da so pravi Nemci, a da ne teže zunaj Avstrije, marveč da hočejo v Avstriji biti in tam spravo narediti z drugimi narodnostmi. — Da so Slovani vsi za Avstrijo, o tem se ne more dvomiti, vsaj bi jim bilo povsod slabeje, kakor v Avstriji, a da Nemci v tako sijajnem zboru to izgovore, to je velike pomembe, in zopet moramo reči, konservativni Nemci so sè svojo previdnostjo in deržavno modrostjo rešili Avstrijo brezkončnih borb. — Sedaj, ko je led prebit, bode prišla sčasoma pomlad.

Marija Terezija in Jožef II. — 29. novembra t. l. je bilo ravno 100 let, ko je slavna cesarica Marija Terezija svoje oči zatisnila, in ko je cesar Jožef II. nastopil vladavo avstrijske deržave; nemški cesar je postal takoj po smerti svojega očeta cesarja Franca Lotarinskega, ki je bil nemški cesar od l. 1745 — 1765. Marija Terezija je bila zadnja iz hiše Habsburgove, in kakor je bil njen praded Rudolf izversten in slaven vladar in v blagor človeštva, tako je bila tudi Marija Terezija slavna in zgodovinsko znamenita oseba, mila in blaga vladarica. Tudi cesar Jožef je pred vsem želel, posrečiti svoja ljudstva; a znano je pa tudi, da je pred svojo smertjo sam preklical svoje reforme, izvzemši oproščenje kmeta in versko sterpljivost (Toleranzedikt). Rekel je, da naj mu zapišejo na grob: tukaj počiva knez, ki je vsem ljudem naj boljše želel, pa v svojem življenji ni drugega okusil, nego britkosti. In vendar, kaka razlika med cesarjem Jožefom, ki je hotel avstrijske narode ponemčiti iz tega namena, da povzdigne Avstrijo in med sedanjimi germanizatorji, ki ne delajo za velemoč Avstrije, marveč za nje oslabeenje in razpad, in zoper cesarjeve besede, ki je slovesno izrekel: naredite mir med mojimi narodi. — Ako ti proslavljaajo spomin cesarja Jožefa, naj se tudi od njega uče ljudomilosti, požertovalnosti in nesebičnosti, cesar Jožef je delal kakor najpridnejši uradnik ne le od zore do mraka, marveč pozno v noč, ne gledé samega sebe; vodili so ga dobri nameni; kaj pa vodijo naše germanizatorje, ki delajo rokodelstva iz vznemirjenja narodov, — za svoj žep in za samovlasten prid. — Po ljudskih šolah se največ povest pri zgodovini bere iz življenja Marije Terezije in Jožefa II., posebno je pa spomin na cesarja Jožefa priljubljen med prostim ljudstvom, kajti ljudstvo ne pozna tolikanj više politike, kakor ljudomilega in dobrotljivega vladarja. — V zalogi Karola Graeser na Dunaji, I. Wallfischgasse, izhaja knjiga, ki obsega 32 strani v 8° s desetimi podobami; cena ji je 10 kr., 50 iztisov — 4 gl, 100 — 6 gl. Dobiva se ta knjiga po vseh knjigarnah v Avstriji, v Ljubljani pri J. Giontiniju.

Slovstvo. „Kres“, leposloven in znanstven list, je ustanovljen. Izhajal bode v prijaznej obleki in obliki v mesečnih zvezkih na 3 — 4 polah začetkom vsakega meseca počenši od novega leta 1881.

Kres velja na leto 4 gold., na polleta 2 gold. in se tudi lahko po zvezkih v knjigarnah kupuje.

Na razposlani poziv se je do zdaj že toliko gradiva nabralo in toliko sodelavcev oglasilo, da bode mogoče Kresov načert in namen dobro izpolnjevati. Uredništvo in založništvo si bode prizadevalo svoje zaupanje in udanost, ki jo

vživa pri slovenskem občinstvu **djanstveno** opravičiti, prepuščajoč sodbo o vrednosti Kresovih spisov slovenskemu razumništvu.

S temi besedami se obračamo do vseh Slovencev s prošnjo, naj blagovolijo naše podvzette gmotno in duševno podpirati.

Naročba se naj od danes naprej pošilja na založništvo in opravništvo Kresovo, to je tiskarnici družbe sv. Mohora; rokopisi pa, ki se bodo po možnosti odškodovali, dr. Jakobu Sketu v Celovec.

V Celovci, 15. novembra 1880.

Uredništvo in založništvo.

Nauk v gospodinjstvu bodočim gospodinjam, ženskim učiteljicam, učiteljem in učiteljicam na višjih dekliških razredih ljudskih in meščanskih šol. Poleg nemškega izvirnika Ivana viteza Hermann-a prosto poslovenila J. N. in J. L. Cena 40 kr. Založil Ivan Lapajne v Kerškem. — V Terstu, nova tiskarnica Fran Huala, 1880. Ponatis iz »Edinosti«. Tako se zove knjiga, ki obsega 54 strani v 4° in razpravlja v 24 poglavjih, česar je treba vediti gospodinjam v raznih opravilih gospodinjstva, namreč v kuhinji, pri perilu, pri pohišji, pri oskerbovanji družine v zdravih in bolnih dnéh, — zadnje poglavje govori prav primerno o ženskem ročnem delu. — Gospodinjam bode dobro služila knjizica.

Razinger-Žumrov slovenski in slovensko-nemški Abecednik je sl. ministerstvo dovolilo za rabo po ljudskih šolah dné 7. novembra št. 17.029. Pervi stane 20 kr., a drugi 25 kr. Na 10 iztisov se dobi jeden po verh. V Ljubljani so ga po nekaterih šolah takoj vpeljali, tudi iz dežele se mnoge šole oglašajo zanj. Abecednika sta izdelana po najnovejšem učnem črtežu, in tudi unanja oblika ji priporoča.

Peter rokodelčič, — poučno-zabavna povest — je zagledal beli dan. — Povest je prav primerna našim časom, iz katerih je vzeta. Knjizica velja terdo vezana 45 kr. in se dobiva pri uredniku »Vertca« g. Ivanu Tomšiču, glavni terg št. 9.

Živiao - zdravniška in podkovska šola v Ljubljani ima še ostati in poklicati se ima asistent na to šolo. Dr. Bleiweis je 30 let na tej šoli brezplačno poučeval. Komisija, v to sklicana, je tudi spoznala za dobro, naj se v Ljubljani napravi popolna zdravniška šola s slovenskim učnim jezikom za Kranjsko, Štajersko, Hervatsko in Dalmatinsko. Šola se je letos začela 15. novembra in šteje 16 učencev.

Anatomijske stenske table, ki so rabljive po šolah, ne smejo viseti po steni, drugače ne, ako se istočasno rabijo, ker pri tem se ima gledali na starost učencev, katerim bi bile take podobe spodtekljive, ko bi jih stalno imeli pred očmi.

41 različnih šolskih štipendij je v listu »Laib. Zeitg.« razpisanih z dostavkom, da imajo prošnjiki svoje prošnje po dotičnem šolskem vodstvu c. kr. deželni vladi vložiti do 15. dné decembra t. l.

Nova šola v Ljubljani je začasno v hiralnici (v Kravji dolini) za tiste dečke, katere je izročil deželni odbor usmiljenim sestram, poučuje tam abs. učit. kand. gdč. Ravnahar in usmlj. sestra Patientia Zupancič.

Vincencijevo društvo je kupilo dvoje hiš na spodnjih Polanah, v teh hišah je asil (zavetišče) za dečke, in sprejetih je tudi 15 dečkov v bodoče deško sirotišče, ki se ima napraviti v teh hišah, od teh 15 dečkov nekateri dobivajo deželne štipendije, drugi so zastonj. Dečki asila in iz bodočega sirotišča hodijo v mestne šole, in učitelji mestnih šol lahko veliko dobrega store, ako se brigajo za te zavode.

† 15. m. m. je umerl tukaj v. č. g. **Gustav Köstl**, roj. 14. julija 1824 v Ljubljani in od l. 1866 župnik pri mestni fari sv. Jakoba. Mertvaški spreved v sredo 17. m. m. je bil tako veličasten, da je v Ljubljani malo takih; nekaj je bilo vreme ugodno, a poglavitno je, da je bil rajniki, bivši stolni kaplan in pozneje župnik pri sv. Jakobu, obče znan in čislan duhoven, dobrotnik revežem, posebno sramožljivem in skritim. — Na tistem prostoru, kjer smo ga, nastopivšega župnika, pričakovali in pozdravljali, čakali smo tudi šolsko mladino II. mestne šole mertvaškega spreveda. — Kakšnega duha je bil ranjki, kaže naj bolj njegova oporoka; glavni dedič je Vincencijevo društvo za deško sirotišče. — Ranjki je bil nekaj časa član bivšemu krajnemu šolskemu svetu, šoli in učiteljem, njegovim faranom prijazen, postrežljiv in blagi župnik. N. v. m. p.

Iz Kamnika. V nedeljo dné 14. novembra t. l. smo izročili materi zemlji truplo rajnega g. P. Fortunata Vidica, vodja tukajšnji 4razr. ljudski deški šoli. Da je bil rajni priljubljen pri vsacem človeku, je pokazal njegov pogreb, kterega se je vdeležilo mnogo duhovenstva, učiteljstva, meščanstva, čitalnica z zastavo, obe tukajšnji šoli in še drugzega ljudstva iz okolice. Čitalnični g. g. pevcí so mu zapeli v cerkvi, kakor tudi na grobu. V ponedeljek dné 15. m. m. je bila maša za rajnega v samostanski cerkvi, ktere so se vdeležili učenci in učenke. — Rajni je bil učenjak v vsakem obziru, bral je veliko, bil zelo priljuden in prijazen. Star je bil še le 34 let, v samostan je vstopil z 18. letom, poslali so ga še mladega na novomeško gimnazijo, pozneje v Pizino za učitelja, v gerščini in v latinščini podučeval je v višjih razredih. Od leta 1873 je služboval tukaj za kateheta in od 1875 za kateheta in vodja. Mladina bode zelo pogrešala izvrstnega svojega učitelja, tovariši zvestega prijatelja, domovina iskrenega narodnjaka. N. v m. p.!

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. V šolskem okraji Kamniškem. Na 2razredni šoli v Komendu pri Kamniku, 2. učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje do 10. decembra t. l.

V šolskem okraji Postonjskem. Na 4razredni šoli v Postojni, učit. služba, l. p. 600 gl., eventuelno 500 gl., do 10. decembra t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Tomaž Petrovc, spr. učit. kand., je začasno pomožen učitelj v Šent-Gothardu pri Trojanah; gđč. Ana Costa, spr. učit. kand., začasno v Planini. Gdč.: Marija Vrus in Kristine Železnik, spraš. učit. kand., prva v Dragatušu na drugo, in K. Železnik na tretjo učit. službo v Semič. G. Jože Muren je pomožen učitelj v Dražicah pri Metliki in župnik g. Rajmund Kalan na Verhu pri Černomlji. Spraš. učit. kand. g. Wilhelm Gebaur, začasni učitelj pri sv. Trojici, pri Teržišu poleg Mokronoga. Gosp. Jereb iz Vodice v Tunjice pri Kamniku. G. France Kavčič je postal stalni nadučitelj na 2razredni šoli v Dragatušu. Gdč. Franja Šetina, učiteljica pri sv. Križu poleg Turna. — V Velesovem je umeščen pomožni učitelj gosp. J. Likosar, in v Žabnici pri Loki g. J. Jeglič, poprej pri sv. Kocijanu pri Turjaku. G. Štefan Francelj, učitelj v Št. Vidu na Ipavskem v Studeno; g. Kete pa je na svojej službi v Zagorji (na Pivki) postal definitiven.

 Današnjemu listu je pridjana priloga „Slovenskih pisank“ g. Matej Grubbauer-ja v Lincu.